

Børne- og tvangsarbejde i vores bomuld

DanWatch

Rapport
September 2014

Copyright © 2014 DanWatch

Alle rettigheder forbeholdt.

Forfatter: Søren Henriksen, Sarah Dieckmann

Researcher: Søren Henriksen, Sarah Dieckmann

Layout: Sara Elsvor/Charlotte Heikendorf

Ansvarshavende redaktør: Louise Voller

Denne rapport er baseret på en uafhængig DanWatch undersøgelse. Undersøgelsen er udført i overensstemmelse med DanWatchs etiske principper og internationale presseetiske retningslinjer. DanWatch er ansvarlig for rapportens indhold.

DanWatch er et uafhængigt medie- og researchcenter, der undersøger virksomheders påvirkning af mennesker og miljø globalt. DanWatch tilskriver sig nationale og internationale regler og principper for god presseskik- og etik, herunder Medieansvarsloven (Danmark) og International Federation of Journalists' Declaration of Principles on the Conduct of Journalists (internationalt).

Se vores hjemmeside for mere information: www.danwatch.dk

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og resumé	s. 3
2. Metode	s. 4
3. Bomuldsdyrkning	s. 5
4. Bomuldens varekæde	s. 5
5. Krænkelser af arbejdere i de største bomuldsproducerende lande	s. 7
- Tvangs- og børnearbejde i Kina	
- Børnearbejde i Indien	
- Børnearbejde i USA	
- Gældsslaveri og børnearbejde i Pakistan	
- Tvangsarbejde og børnearbejde i Brasilien	
6. Statsstyret tvangsarbejde i Usbekistan	s. 9
- Børnearbejde i Usbekistan	
- Usbekistans svar	
- Usbekisk bomulds vej til danske produkter	
7. Svar fra de danske virksomheder	s. 13
8. Hvad kan virksomhederne gøre?	s. 14

1. Indledning og resumé

Når du køber en bomulds-t-shirt er der en risiko for, at bomulden er høstet under tvang eller af børn. De seks største bomuldsproducerende lande i varierende grad er sat i forbindelse med børne- eller tvangsarbejde. Denne DanWatch-rapport giver et overblik over rapporterede krænkelser af arbejdstager- og menneskerettigheder i de seks lande, der står for cirka 80 procent af verdens samlede bomuldsproduktion, med særligt fokus på Usbekistan.

Usbekistan adskiller sig fra de andre bomuldsproducenter, fordi landet er berygtet for systematisk brug af tvangs- og børnearbejde. Usbekistan eksporterer hovedparten af bomulden til lande, der producerer størstedelen af verdens tøj og tekstiler, herunder Kina og Bangladesh, der er hhv. den største og tredjestørste eksportør af tøj og beklædningsgenstande til Danmark.

Fra bomuldsmarkerne i Usbekistan, Kina, Pakistan, Indien, Brasilien og USA er der ofte mellemhandlere, der gør det vanskeligt at sige præcis hvor stor en del af den usbekiske bomuld, der ender i vores tøjbutikker, men sammenlagt udgør de seks lande langt størstedelen af det globale marked for bomuld.¹ Og i alle seks lande er der rapporteret tvangs- eller børnearbejde.

DanWatch har spurgt 21 danske tekstilvirksomheder om de ved, hvor deres bomuld kommer fra. Kun et mindretal svarer klart ja - og kun et mindretal har en klar politik om at undgå usbekisk bomuld.

Rapportens resultater

- Kina, Indien, USA, Pakistan, Brasilien og Usbekistan står for mere end 80 procent af verdens bomuldsproduktion - i alle seks lande er der rapporter om brug af tvangs- og eller børnearbejde
- Usbekistan overtræder flest menneske- og arbejdstagerrettigheder, da landets bomuldsproduktion er statsstyret og plukkes af tvangsarbejdere².
- European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR) rejste i 2012 syv sager mod firmaer, der handlede med usbekisk bomuld.

En survey foretaget af DanWatch blandt danske virksomheder om usbekisk bomuld viser, at:

- Kun få virksomheder stiller krav til den bomuld, de køber
- 11 virksomheder kender ikke oprindelsen af al deres bomuld
- Kun syv ud af 21 danske virksomheder oplyser, at de kender til problemerne med tvangsarbejde i Usbekistan.
- Kun fire ud af 21 virksomheder oplyser, at de har en politik om ikke at benytte usbekisk bomuld
- Syv virksomheder oplyser, at de kender til problemerne med tvangsarbejde i Usbekistan
- Kun fire virksomheder har en egentlig politik om, at de ikke anvender bomuld fra Usbekistan.

¹ Responsible Sourcing Network (2012): From the Field: Travels of Uzbek Cotton Through the Value Chain, <http://www.sourcingnetwork.org/storage/FromTheFieldReport.pdf>

² OECD's kontaktpunkt i Frankrig

2. Metode

Denne rapport bygger på deskresearch og en rundspørge blandt danske mode- og tekstilvirksomheder. Som respondenter er udvalgt de 21 største danske modevirksomheder med engrossalg målt på omsætning.³ Virksomheder, der har gjort opmærksom på, at de ikke bruger bomuld i produktionen, og virksomheder, der udelukkende beskæftiger sig med salg af udenlandske brands, er fravalgt.

21 virksomheder, der deltog i DanWatches survey

Bestseller A/S
Hummel A/S
Masai Clothing Company ApS
Soya Concept
Ball Wholesale ApS
Sand Cph A/S
Kompagniet af 1991 A/S
Rexholm A/S
Nümph A/S
Mascot International A/S
DK Company A/S
Brandtex A/S
Sisters Point A/S
By Malene Birger A/S
Message A/S
Impreg International A/S
F. Engel Konfektion A/S
2-Biz Company A/S
Laurie A/S
Micha A/S
JBS Textile Group A/S

*Se virksomhedernes svar som
bilag bagerst i rapporten.*

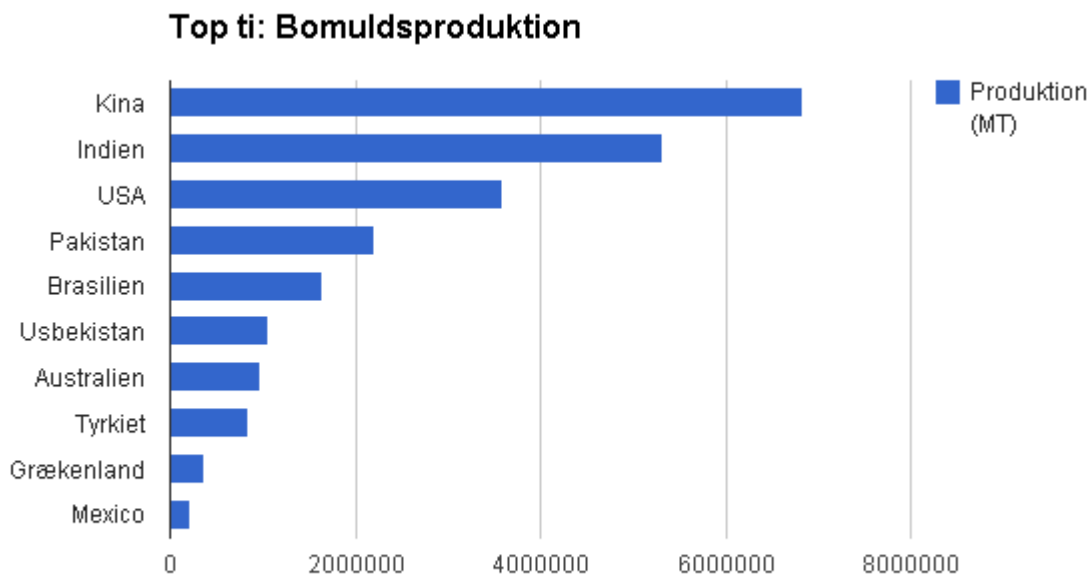
I overblikket over problemer i bomuldsproducerende lande er valgt de seks lande, der står for cirka 80 procent af klodens bomuldsproduktion. Usbekistan er udvalgt som case på en produktion, fordi problemerne i Usbekistan er generelle og systematiske i en grad, så bomuld, der oprinder i Usbekistan, med rimelighed kan karakteriseres som produceret med tvangsarbejde. Rundspørgen til de danske virksomheder tager af samme årsag udgangspunkt i Usbekistan.

³ "Top 150", TØJ nr. 6, november 2013

3. Bomuldsdyrkning

Det anslås, at omkring 300 millioner mennesker arbejder i bomuldsindustrien, der er en af verdens største landbrugsindustrier.⁴ Bomuld er en af klodens mest dyrkede afgrøder, og bomuldsproduktion finder sted i mere end 80 lande og på cirka 2,5 procent af klodens landbrugsjord. Seks lande, Kina, Brasilien, Indien, Pakistan, USA og Usbekistan står for omkring 80 procent af bomuldsproduktionen, der samlet udgør omkring 25 millioner ton om året.

Det anslås, at 60 procent af de producerede bomuldsfibre anvendes i tøjindustrien i trøjer, bukser, undertøj osv. Derudover anvendes en stor del af bomulden i produkter til hjemmet, som f.eks. lagner og gardiner, mens en mindre del anvendes i tekniske produkter som isolering, forbindinger eller bogrygge.⁵

Kilde: FAOSTAT 2012, <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>

4. Bomuldens varekæde

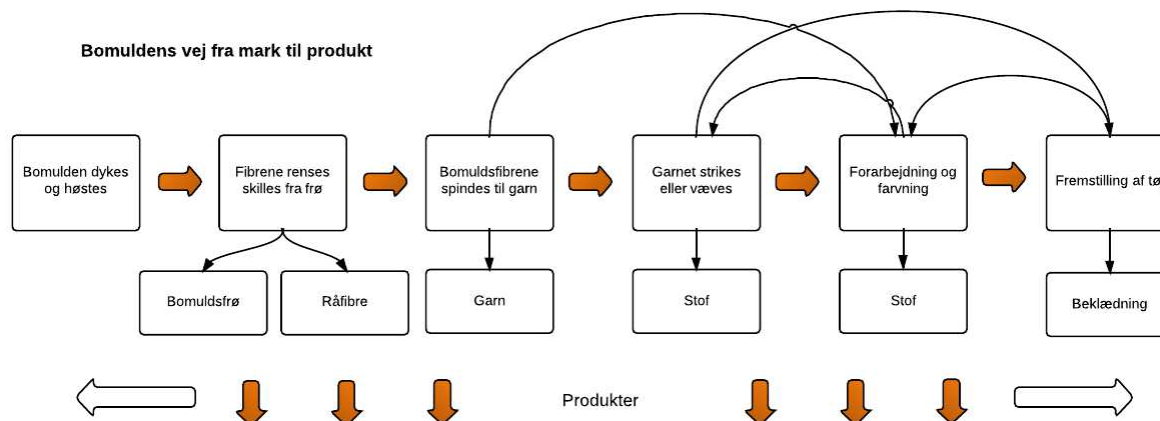
Når bomulden er plukket og forlader marken, passerer den igennem typisk seks eller syv led og ofte flere lande, før den når slutbrugeren. Den globale handel og den relativt lange varekæde besværliggør sporing af konventionel bomuld.

Bomulden blomstrer årligt og høstes derefter enten med håndkraft eller maskiner. Herefter transporteres bomulden til fabrikker, hvor kapselrester skilles fra bomulden. Når det er sket, presses bomulden igen til baller og opbevares som regel på lager, hvor bomuldens kvalitet også testes og bestemmes.

⁴ Terry P. Townsend (2008): Report of the Executive Director, https://www.icac.org/meetings/plenary/67_ouagadougou/documents/english/e_exec_director.pdf

⁵ FAO (2009): <http://www.naturalfibres2009.org/en/fibres/cotton.html>

Bomulden kan ligge på lager længe, før den handles på globale markeder og ender på spinderier og spindes til tråd. Spinderierne bruger ikke nødvendigvis kun bomuld af én oprindelse, men kan blande bomuld dyrket i forskellige lande for at ramme den ønskede kvalitet. Næste led i kæden er strikning eller vævning af tekstiler, der igen videresælges til producenten af den endelige vare, der producerer for eksempel jeans eller t-shirts. Bomuldens globale varekæde er både en hindring og nøglen til spring af bomuld. Alt bomuld, der handles internationalt er forsynet med en række shippingdokumenter, der blandt andet inkluderer information om oprindelseslandet.

Grafik: DanWatch.

Spring fra spinderierne er vanskelig

Det er først fra bomuldsspinderierne, at oprindelseslandet bliver uklart. For bomuldsspinderierne er oprindelseslandet til den bomuld, de køber, afgørende for at vurdere kvaliteten af bomulden og dermed dens pris. Niveauet af urenheder som f.eks. menneskehår eller fuglefjer er oftere forekommende i bomuld fra lande, hvor der høstes med håndkraft end fra lande, hvor der typisk høstes maskinelt.

For de næste led i kæden vurderes produktet imidlertid på sin umiddelbare kvalitet, og oprindelseslandet har derfor ingen større betydning medmindre landet forbindes med særlig høj kvalitet, for eksempel Egypten, og derfor har markedsføringsmæssig værdi.⁶ Bomuldsspinderierne kan også have gode grunde til at hemmeligholde oprindelsesland(e). Råbomulden udgør hele 60-65 procent af produktionsomkostningerne af bomuldsgarn, og spinderierne arbejder derfor med at sammensætte bomuldsfibre af varierende kvalitet for at ramme den ønskede kvalitet - for de lavest mulige omkostninger. Denne proces med sammensætning af forskellige bomuldsfibre betragter spinderierne ofte som en forretningshemmelighed.⁷ Der findes også tekstilproducenter, der satser, kontrollerer og håndterer større dele af varekæden på en enkelt eller flere lokaliteter. For eksempel oplyser Sisters Point A/S, at enkelte af deres underleverandører har egne bomuldsplantager.

⁶ Environmental Justice Foundation (2009): Somebody Knows Where Your Cotton Comes From, http://www.cottoncampaign.org/wp-content/uploads/2012/07/2009_EJF_SomebodyKnowsWhereCottonComesFrom.pdf

⁷ Responsible Sourcing Network (2012): From the Field: Travels of Uzbek Cotton Through the Value Chain, side 17 <http://www.sourcingnetwork.org/storage/FromTheFieldReport.pdf>

5. Krænkelser i de største bomuldsproducerende lande

Bomuld er en afgrøde, der let kan plukkes ved håndkraft, og derfor er incitamentet til mekanisering i mange lande lille⁸ - og graden af børne- og tvangsarbejde er stor. Der er rapporter om tvangs- og børnearbejde i de fleste bomuldsproducerende lande, som nedenstående liste fra det amerikanske arbejdsministerium viser.⁹

Land	Produkt	Børnearbejde	Tvangsarbejde
Argentina	Bomuld	X	
Aserbadsjan	Bomuld	X	
Benin	Bomuld	X	X
Brasilien	Bomuld	X	
Burkina Faso	Bomuld	X	X
Egypten	Bomuld	X	
Indien	Bomuldsfrø (hybrid)	X	X
Kazakstan	Bomuld	X	X
Kina	Bomuld	X	X
Kirgistan	Bomuld	X	
Mali	Bomuld	X	
Pakistan	Bomuld		X
Paraguay	Bomuld	X	
Tajikistan	Bomuld	X	X
Tyrkiet	Bomuld	X	
Tyrkmenistan	Bomuld	X	X
Uzbekistan	Bomuld	X	X
Zambia	Bomuld	X	

Kilde: US Department of Labour, List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor: <http://www.dol.gov/ilab/reports/child-labor/list-of-goods/>

Nedenfor følger en kort og ikke udtømmende gennemgang af væsentlige rapporter om tvangs- og børnearbejde i de fem største bomuldsproducerende lande. Herefter følger en mere grundig gennemgang af de særegne problemer i den usbekiske bomuldsindustri, verdens sjette største producent¹⁰.

Karakteren af tvangs- og børnearbejde er forskelligartet, og omfanget varierende med store regionale forskelle. I Pakistan og Indien er årsagen oftest gældsslaveri, hvor arbejdere arbejder for at betale af på gæld. Varigheden af afbetalingen kan være uklar, og gælden kan nedarves, og der er således tale om en form for moderne slaveri, der er forbudt ifølge international lov.¹¹ Særligt i de centralasiatiske lande, herunder Uzbekistan¹², er der derimod tale om en statsorkestreret og sæsonbetinget udkommandering af arbejdere.¹³

⁸ Environmental justice Foundation (2007): The Children behind Our Cotton, side 4, http://ejfoundation.org/children_behind_our_cotton

⁹ Us Dep. of Labor: List of goods produced by child labor or forced labor, <http://www.dol.gov/ilab/reports/child-labor/list-of-goods/>

¹⁰ NB. Flere rapporter er af ældre dato, fordi andre data ikke er tilgængelige, og forholdene kan derfor have ændret sig.

¹¹ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SupplementaryConventionAbolitionOfSlavery.aspx>

Arbejde er ikke for børn under 14 år

ILO-konvention nr 138 sætter en nedre grænse for børns beskæftigelse, som ikke må være lavere end 15 år for fuldtidsbeskæftigelse - dog 14 år i udviklingslande og 13 år for let arbejde. ILO-konvention 182 forpligter de underskrivende lande til at bekæmpe de værste former for børnearbejde, der dækker over alle former for slaveri eller slavelignende forhold, prostitution, pornografi, ulovlige aktiviteter eller arbejde, der kan skade børns helbred, sikkerhed eller moral.

Tvangs- og børnearbejde i Kina

Der er flere rapporter om problemer med tvangs- og børnearbejde i bomuldsmarkerne i høstsæsonen i september og oktober, hvor børn i alderen 6-18 år plukker bomuld og bærer tunge læs af bomuld.¹⁴ I 2006 startede omkring 800.000 skoleelever og universitetsstuderende skoleåret i bomuldsmarkerne. Bomuldshøsten kan være med til at finansiere uddannelsesinstitutioner med manglende økonomiske midler.¹⁵ Særligt i Xinjiang, der er den mest bomuldsproducerende region i Kina, er der rapporter om brug af work-study programs, hvor studerende tvinges til at tage del i bomuldshøsten som en del af deres uddannelse.¹⁶ Kina har ratificeret ILO-konventionerne 138 og 182.

Børnearbejde i Indien

Børnearbejde i bomuldsmarkerne er udbredt i Indien. I sæsonen 2009-2010 arbejdede 381.500 børn i produktionen af bomuldsfrø i de fire primære bomuldsregioner i Indien. En del af børnene er fanget i gældsslaveri.^{17 18 19 20} Der er også flere rapporter om udbredt brug af børnearbejde på fabrikkerne, hvor bomuldsfibrene adskilles fra frøene. Her udsættes arbejderne blandt andet for bomuldsstøv, der kan lede til alvorlige lungesygdomme.²¹ Indien har hverken ratificeret 138 eller 182, men Indiens nationale lovgivning forbyder børn under 14 år at arbejde i farlige erhverv, og lovgivning garanterer skolegang til alle børn under 14 år.²²

Børnearbejde i USA

I 2006 var der officielt lidt over 200.000 unge under 18 år ansat i det amerikanske landbrug. Dette tal inkluderer dog ikke børn, der arbejder på forældrenes farm, er hyret gennem tredjemand eller arbejder

¹² International Organization for Migration (2012): Child, Student and Adult Participation in Tajikistans Cotton Harvest, http://publications.iom.int/bookstore/free/Tajikistan_Cotton_2013AnnualAssessment_FINAL.pdf

¹³ Alternative Turkmenistan News (2013): Forced labor in the cotton sector of Turkmenistan. <http://www.cottoncampaign.org/wp-content/uploads/2014/01/Turkmenistan-Cotton-campaing-monitoring-Final.pdf>

¹⁴ Environmental Justice Foundation (2007): The Children behind Our Cotton, side 18

¹⁵ Environmental Justice Foundation (2007): The Children behind Our Cotton, side 10

¹⁶ U.S. Dept. of Labor (2009): Summary report: child labor, forced labor, and forced child labor in China, side 70, <http://permanent.access.gpo.gov/lps119640/20091209-Report-China.pdf>

¹⁷ Global March against Child Labour (2012): Dirty Cotton, <http://www.globalmarch.org/sites/default/files/Dirty-Cotton-Report.pdf>

¹⁸ Environmental Justice Foundation (2007): The Children behind Our Cotton

¹⁹ Prayas Centre for Labor Research and Action (2012): Child Labor in Cottonseed Production: Investigation and Advocacy,

²⁰ BBC: "India's exploited cotton workers", <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16639391>

²¹ Prayas Centre for Labor Research and Action (2012): Investigating Incidence of Child Labor in Cotton Ginning Factories of Gujarat, <http://www.laborrightrights.org/sites/default/files/publications-and-resources/Child%20Labor%20in%20Cotton%20Ginning%20Report.pdf>

²² <http://www.ilo.org/legacy/english/regions/asro/newdelhi/ipecc/responses/india/national.htm>

uofficielt. Mørketallene er derfor store. En ukendt del af disse børn arbejder i bomuldsmarkerne. Menneskerettighedsorganisationen Human Rights Watch har interviewet flere børn, der arbejder med blandt andet bomuldsdyrkning.²³ USA har ratificeret konvention 182, men ikke 138. USA's nationale lovgivning forbyder som udgangspunkt børn under 14 at arbejde.²⁴

Gældsslaveri og børnearbejde i Pakistan

I Pakistan er der rapporter om børn fra syv år, der arbejder i bomuldsproduktionen. Børnene arbejder blandt andet med at fjerne overskydende planter fra markerne, så, vande marker og sprøjte med pesticider. Det er særligt piger, der arbejder i bomuldsmarkerne, ofte hele dagen i så- og høstsæsonen. Der er også rapporter om børnearbejde på fabrikkerne, hvor bomulden skilles fra frøene. Der er flere rapporter om gældsslaveri i de pakistanske bomuldsmarker.²⁵ ²⁶ Ifølge pakistanske Labour Education Foundation har udbredelsen af tvangsarbejde og gældsslaveri ikke ændret sig særligt de seneste år. Særligt i bomuldsmarkerne arbejder mange i gældsslaveri, mens fænomenet i fabrikker er aftagende.²⁷ Pakistan har ratificeret ILO-konventionerne 138 og 182.

Tvangsarbejde og børnearbejde i Brasilien

Der er rapporter om børnearbejde i de brasilianske bomuldsmarker. Børnene deltager blandt andet i den manuelle høstning af bomuld.²⁸ ²⁹ Tvangs- og slavearbejde er et problem i flere sektorer i Brasilien, og det gælder også bomuldsdyrkingen. Omkring 200.000 fordelt på alle sektorer er fanget i moderne slaveri i Brasilien, estimerer The Global Slavery Index.³⁰ Flere bomuldsproducenter er nævnt på de brasilianske myndigheders liste over virksomheder, der er sat i forbindelse med brug slavearbejdskraft.³¹ Brasilien har ratificeret ILO-konventionerne 138 og 182.

6. Statsstyret tvangsarbejde i Usbekistan

Usbekistan har også ratificeret ILO-konventionerne 138 og 182. Det særegne ved den usbekiske bomuldsindustri er, at den i overvejende grad er statsstyret, fordi landet siden Sovjetunionens kollaps og Usbekistans uafhængighed i 1991 kun har gennemført delvise reformer af landbrugssektoren. De tidligere kollektive farme som var normen, da Usbekistan var en del af Sovjetunionen, er blevet privatiseret, men bønderne kan stadig ikke frit vælge, hvilke afgrøder, de vil dyrke. Bønderne ejer ikke selv jorden, men forpagter den af staten. Forpagtningsaftalerne fastsætter en vis procentdel, hvorpå der skal dyrkes bomuld, og hvert år fastsættes bomuldskvoter for de enkelte farme.

Hvis bønderne planter andre afgrøder, kan de blive frataget jorden. Bønderne er desuden forpligtet til at sælge

²³ Human Rights Watch (2010): Fields of peril. Child Labor in US Agriculture, http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/crd0510webwcover_1.pdf

²⁴ <http://www.dol.gov/dol/topic/youthlabor/agerequirements.htm>

²⁵ Environmental Justice Foundation (2007): The children behind our cotton, side 8

²⁶ Save the Children (2014): Improving Lives of Children in Cotton Growing Districts of Pakistan - Case Studies Compendium, http://resourcecentre.savethechildren.se/sites/default/files/documents/chaon_case_studies_compendium-.pdf

²⁷ Mailkorrespondance med Labour Education Froum, 20. juni 2014

²⁸ US. Dep of Labor: List of Products Produced by Forced or Indentured Child Labor, http://www.dol.gov/ilab/reports/pdf/2013TVPPRA_Bibliography.pdf

²⁹ Environmental Justice Foundation (2007): The children behind our cotton, side 8

³⁰ The Global Slavery Index, (2013): Brazil, <http://www.globalslaveryindex.org/country/brazil/#note-1098-2>

³¹

<http://portal.mte.gov.br/data/files/FF80808146BB2EE00146F756E39406B8/CADASTRO%20DE%20EMPREGADORES%20ATUALIZA%C3%87%3O%20Extraordin%C3%A1ria%20DE%2002-07-2014.pdf>

udbyttet af bomuldshøsten til staten, der samtidig fastsætter prisen. Prisen fastsættes markant under verdensmarkedsprisen, hvilket udgør en væsentlig indirekte beskatning af bomuldsproduktionen.³² Bomuldsdyrkingen bliver en uprofitabel forretning for bønderne, der ikke er i stand til at betale den nødvendige arbejdskraft. Provinguvernørerne (*hokims*) holdes ansvarlige for, at de årlige bomuldskvoter bliver opfyldt.

Offentligt ansatte og studerende bliver derfor om nødvendigt beordret til at tage del i bomuldshøsten, når den begynder hvert år i september. Mobiliseringen til bomuldshøsten er på papiret frivillig, men i praksis trues folk med at miste deres job eller uddannelse, ifølge organisationen Uzbek-German Forum for Human Rights, en tysk baseret NGO, der foretager årlige monitoreringer af bomuldshøsten i Usbekistan.³³ Behovet for arbejdskraft i markerne er blevet forstærket af manglende investeringer i landbrugsmaskiner og generelt forfald efter Sovjetunionens sammenbrud. I 1992-1993 blev således op mod 40 procent af bomulden høstet af mejetærskere, mens det kun var 4 procent i 1997.³⁴

Anti Slavery International anslår, at cirka halvdelen af Usbekistans bomuldshøst plukkes af hundredtusindvis tvangsudskrevne arbejdere.³⁵ Ifølge Human Rights Watch og Uzbek – German Forum for Human Rights blev der under høsten i 2013 udkommanderet mere end én million voksne og børn til at arbejde i bomuldsmarkerne:

“State-sponsored forced labor of children and adults in the cotton sector continues on a massive scale. Authorities forcibly mobilize over a million adults and schoolchildren, mainly ages 15-17 but some as young as 9, to pick cotton for up to two months each autumn. Living in the fields for weeks at a time, workers live in filthy conditions without access to safe drinking water. They contract illnesses, miss work or school, and pick cotton daily in line with quotas for which they receive little to no pay.”³⁶

Ifølge det amerikanske udenrigsministeriums årlige ‘Trafficking in Persons’-rapport fra 2014, er statsstyret tvangsarbejde af mænd, kvinder og børn fortsat karakteristisk i den årlige bomuldshøst i Usbekistan³⁷. Vurderingerne af tvangsarbejde er primært baseret på monitorering foretaget af Uzbek – German Forum for Human Rights, men afvises af den usbekiske regering. Tvangsarbejdet finder primært sted i forbindelse med høsten i efteråret, men bruges også i andre led af produktionen, f.eks. i forbindelse med såning i foråret. Uzbek – German Forum for Human Rights rapporterede således i maj 2014 om udkommandering af studerende og statsansatte, bla. lærere til lugning.³⁸ Organisationens rapporter fra høsten 2013 vidner om fortsat massiv brug af tvangsarbejde, selvom der er store forskelle på, hvor stor en indsats indbyggerne blev tvunget til at lægge i markerne. Nogle beretter om udkommanderinger på 40-55 dage, hvilket er stort set hele bomulds-sæsonen. Andre beretter om tidages skift eller kun weekendarbejde.³⁹

³² Nodir Djanibekov, Inna Rudenko, John P. A. Lamers, Intiyor Bobojonov (2010). Case Study #7-9, "Pros and Cons of Cotton Production in Uzbekistan". I: Per Pinstруп-Andersen and Fuzhi Cheng (red), "Food Policy for Developing Countries: Case Studies."

³³ Uzbek-German forum for Human Rights (2013): A SYSTEMIC PROBLEM: State-Sponsored Forced Labour in Uzbekistan's Cotton Sector Continues in 2012, side 12, http://uzbekgermanforum.org/wp-content/uploads/2013/07/SystemicProblem-ForcedLabour_Uzbekistan_Cotton_Continues.pdf

³⁴ SOAS (2010):, What has changed?, side 26, <http://www.soas.ac.uk/ccac/centres-publications/file64329.pdf>

³⁵ Anti-Slavery International: "Background: Slavery in the Uzbek Cotton Industry", http://www.antislavery.org/english/campaigns/cottoncrimes/forced_labour_in_uzbekistan_background.aspx

³⁶ Human Rights Watch (2014): World Report, Uzbekistan, <http://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/uzbekistan>

³⁷ US Department of State (2014): Trafficking in persons report, <http://uzbekistan.usembassy.gov/tip2014.html>

³⁸ Uzbek-German Forum for Human Rights (2014): COTTON 2014: A CHRONICLE OF FORCED LABOUR OF CHILDREN AND ADULTS http://uzbekgermanforum.org/wp-content/uploads/2014/05/Chronicle-2014_Issue1-May-193.pdf

³⁹ Uzbek-German forum for Human Rights (2014): Forced labor in Uzbekistan, report on the 2013 cotton harvest, <http://uzbekgermanforum.org/wp-content/uploads/2014/06/Forced-Labor-in-Uzbekistan-Report-2013.pdf>

I høstsæsonen starter arbejdsdagem i bomuldsmarken typisk kl 04:30 og fortsætter 10-12 timer frem. Hver enkelt arbejder pålægges daglige kvoter, der i højsæsonen af høstperioden i 2013 rapporteres til mellem 50-80 kg. Arbejdere beretter til Uzbek – German Forum for Human Rights, at de blev trukket i løn eller måtte betale for den manglende bomuld, hvis de ikke nåede deres kvoter. Der er også beretninger om trusler, offentlige ydmygelser og i visse tilfælde vold, ekstra arbejde eller hårde fysiske øvelser. Som udgangspunkt modtager de ansatte ingen økonomisk kompensation for det fysisk hårde arbejde i bomuldsmarkerne.⁴⁰ Arbejdere, der kommer langvejs fra, indkvarteres ofte under ganske uhygiejniske forhold med dårlig mad og ringe adgang til drikkevand.⁴¹

Børnearbejde i Usbekistan

Børn er traditionelt også blevet udkommanderet til at arbejde i bomuldsmarkerne i Usbekistan. Et studie fra School of Oriental and African Studies (SOAS) i 2010 anslår, at 40-50 procent af bomuldshøsten i 2006 blev plukket af børn.⁴² Den usbekiske regering har imidlertid forsøgt at gøre op med børnearbejdet i bomuldsmarkerne. Landet har konsekvent nægtet at lade internationale observatører overvåge bomuldshøsten, men tillod i 2013 en ledsaget inspektion af International Labour Organisation med mandat til at undersøge for de værste former for børnearbejde. Under høsten i 2012 og 2013 har regeringen øjensynligt afvejet fra en massemobilisering af børn under 15 år til arbejde i markerne. Børn og voksne over 15 år blev dog fortsat tvangsudskrevet. At færre børn udkommanderes betyder dog, at flere voksne tvinges til at plukke bomuld i markerne.⁴³

Ifølge Uzbek – German Forum for Human Rights er der flere enkeltstående tilfælde, hvor skolebørn er blevet udkommanderet, selvom massemobiliseringen er ophørt. En lærer fra byen Yakkabog oplyste, at hun ledsagede en syvende klasse til bomuldshøsten, og at ottende og niende klasse også deltog. Flere forældre har desuden, ifølge Uzbek – German Forum for Human Rights, oplyst, at deres børn har taget del i bomuldshøsten, og en 11 årig pige oplyste, at hendes klasse plukkede bomuld i fem dage med en fælles daglig kvote på 100 kg.⁴⁴

⁴⁰ Uzbek-German forum for Human Rights (2014): Forced labor in Uzbekistan, report on the 2013 cotton harvest, <http://uzbekgermanforum.org/wp-content/uploads/2014/06/Forced-Labor-in-Uzbekistan-Report-2013.pdf>

⁴¹ Uzbek-German forum for Human Rights (2013): A SYSTEMIC PROBLEM: State-Sponsored Forced Labour in Uzbekistan's Cotton Sector Continues in 2012, side 12, http://uzbekgermanforum.org/wp-content/uploads/2013/07/SystemicProblem-ForcedLabour_Uzbekistan_Cotton_Continues.pdf

⁴² SOAS (2010):, What has changed?, side 13, <http://www.soas.ac.uk/cccac/centres-publications/file64329.pdf>

⁴³ Human Rights Watch (2013): "Uzbekistan: Forced Labor Widespread in Cotton Harvest", <http://www.hrw.org/news/2013/01/25/uzbekistan-forced-labor-widespread-cotton-harvest>

⁴⁴ Uzbek-German forum for Human Rights (2014): Forced labor in Uzbekistan, report on the 2013 cotton harvest, <http://uzbekgermanforum.org/wp-content/uploads/2014/06/Forced-Labor-in-Uzbekistan-Report-2013.pdf>

OECD klagesager over usbekisk bomuld

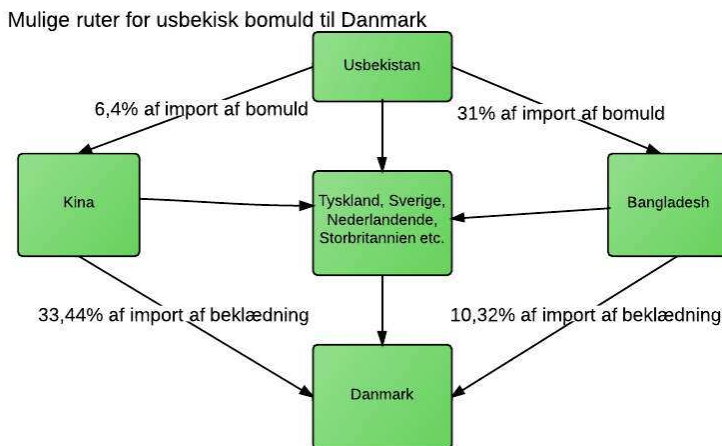
European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR) rejste i 2012 syv sager mod firmaer, der handlede, med usbekisk bomuld ved OECDs nationale kontaktpunkter. I seks af sagerne blev det ved mægling aftalt, at de indklagede selskaber aktivt skulle arbejde for at forbedre situationen i Usbekistan. Initiativerne skulle hemmeligholdes, men overvåges af ECCHR, der dog senere i 2012 afbrød samarbejdet med selskaberne grundet uenighed om de nødvendige tiltag. OECD i Frankrig fastslog i sin endelige udtalelse, at handelen med produkter fremkommet ved tvungen børnearbejde udgør en åbenlys overtrædelse af OECD-retningslinjerne. Det indklagede selskab, Devcot, forpligtede sig over for OECD til ikke at genoptage handlen med usbekisk bomuld, før problemet med tvungen børnearbejde er løst.⁴⁵

Intet svar fra Usbekistan

DanWatch har spurgt den usbekiske ambassade i Tyskland, om den usbekiske regering anerkender problemet med børne- og tvangsarbejde i den usbekiske bomuldsproduktion, og hvilke forholdsregler regeringen tager for at stoppe problemerne med tvangs- og børnearbejde i bomuldsproduktionen? Ambassaden har endnu ikke svaret.

Usbekisk bomulds vej til danske produkter

Usbekistan har en underudviklet tekstilindustri, og størstedelen af bomulden eksporteres derfor, før den forarbejdes til garn. Asien er den største aftager af usbekisk bomuld, er Europa og USA stadig sandsynlige slutbrugermarkeder for bomulden. 31 procent af Bangladesh' bomuldsimport kommer fra Usbekistan, og sammen med Indien er Usbekistan dermed den største bomuldseksportør til Bangladesh.⁴⁶

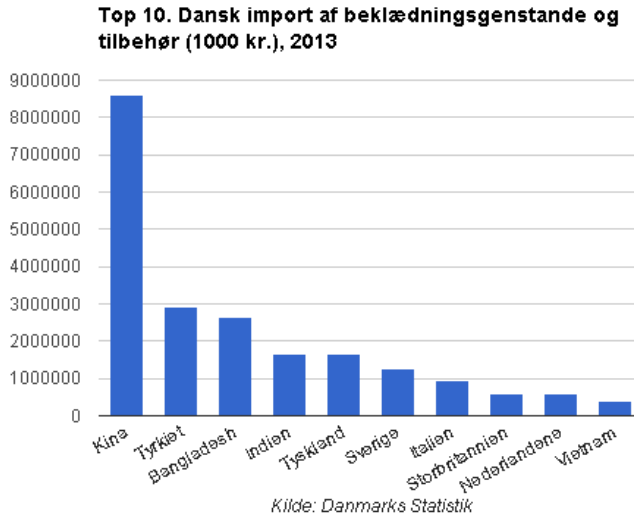
Grafik: DanWatch.

Bangladesh har en minimal bomuldsproduktion i modsætning til Kina, der er verdens største bomuldsproducent. Tilsammen importerer de to lande langt hovedparten af usbekisk bomuld, og de er samtidig hhv. den største og tredjestørste eksportør af tøj og beklædningsgenstande til Danmark. Bomuld

⁴⁵ ECCHR (2013): Forced Labor of Children and Adults in Uzbekistan, http://www.ecchr.de/index.php/uzbekistan.html?file=tl_files/Dokumente/Wirtschaft%20und%20Menschenrechte/Uzbekistan%2C%20How%20effective%20is%20the%20OECD%20complaint%20mechanism%2C%202013-05.pdf

⁴⁶ Tallene for eksport til Kina og Bangladesh stammer fra to forskellige kilder, da der ikke er tilgængelige data for Bangladesh på Trade Map: Cotton Bangladesh (april 2014): "Cotton Supply Chain in Bangladesh", <http://www.cottonbangladesh.com/common/April2014.pdf> og Trade Map (2014): Bilateral trade between China and Uzbekistan in 2013, <http://www.trademap.org/>

plukket under tvang eller af børn kan ad denne vej ende i danske produkter som t-shirts, tennissokker eller bukser. Endelig kan bomulden handles via lande som Tyskland, Sverige og Italien, der også er store eksportører af beklædning til Danmark og samtidig store aftagere af beklædningsgenstande fra bla. Bangladesh og Kina.⁴⁷ Alle de seks største bomuldsproducerende lande rapporterer dog om problemer med børne- eller tvangsarbejde i produktionen.

7. Svar fra de danske tøjvirksomheder

DanWatch's survey blandt danske virksomheder viser, at kun få virksomheder stiller krav til den bomuld, de køber, og de fleste har ikke styr på, hvor deres bomuld kommer fra.

21 danske virksomheder er blevet spurgt om deres politikker for bomuld i varekæden og deres kendskab til krænkelseerne i bomuldsdyrkingen i Usbekistan.⁴⁸

- Syv virksomheder oplyser, at de kender til problemerne med tvangsarbejde i Usbekistan, men kun fire virksomheder har en egentlig politik om, at der ikke må anvendes bomuld fra Usbekistan.
- Fem virksomheder oplyser, at de kender oprindelsen for al bomuld i deres produkter, mens 11 virksomheder svarer nej. Fire af disse virksomheder oplyser dog, at de har kendskab til nogle af de lande, bomulden i deres produkter stammer fra.
- Tre virksomheder oplyser, at de arbejder aktivt med at øge den andel af bomulden, de kender oprindelse på.
- Indien, Kina, USA og Tyrkiet er de oprindelseslande, der nævnes flest gange af de virksomheder, der kender hele eller dele af oprindelsen af deres bomuld.
- En enkelt virksomhed har kendskab til, at usbekisk bomuld i et mindre omfang finder anvendelse i produktionen.

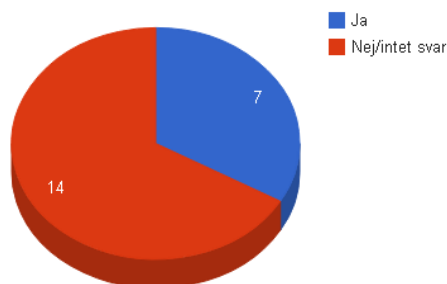
Kun få virksomheder stiller krav i forhold til oprindelsen af deres bomuld, og de færreste kender oprindelsen for al bomuld anvendt i deres produkter. Kun et mindretal kender til problemerne i den usbekiske

⁴⁷ DanWatch har tidligere undersøgt, hvilke danske tøjvirksomheder, der importerer fra Bangladesh. Disse er oplyst i rapporterten Tøjets Tragedier: http://www.danwatch.dk/sites/default/files/documents/toejtstragedier2014-sort_0.pdf

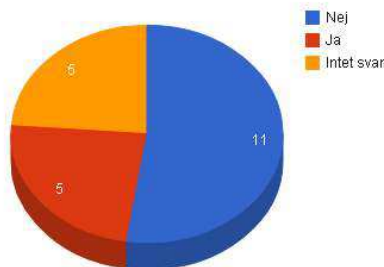
⁴⁸ Svarene er indsamlet over telefon og mail i perioden 13. maj til 25. juni 2014.

bomuldsproduktion, mens endnu færre har erklæret politik om helt at undgå usbekisk bomuld. Det er ud fra surveyen ikke muligt at konkludere på andelen af bomuld fra de enkelte lande.

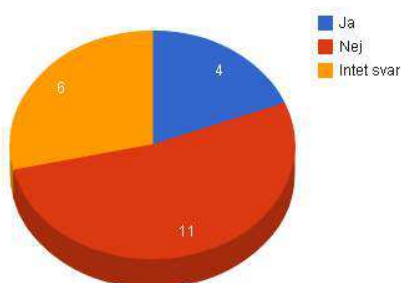
Kender I til problemerne med tvangsarbejde i bomuldsdyrkingen i Usbekistan?

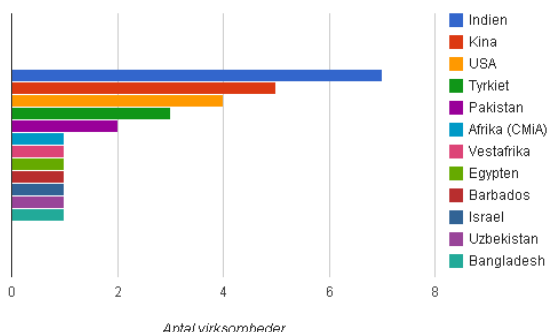
Kender I oprindelse for al bomuld i jeres produkter?

Har I en politik om ikke at anvende usbekisk bomuld?

Oplyste oprindelseslande for bomuld

8. Hvad kan virksomhederne gøre?

De massive problemer med børne- og tvangsarbejde og en uigennemsigtig varekæde imødeses af en del internationale initiativer og mærkningsordninger, som tøjvirksomheder kan tilslutte sig. Det er certificeringer, der bl.a. skal sikre uddannelse af farmere og en mindsteløn, så man ikke behøver at ansætte børn. Øget transparens i varekæden, der kan sikre, at bomulden bedre kan spores, og endelig initiativer, der helt udelukker sourcing af Usbekisk bomuld. Læs om mulighederne i her:

Fairtrade-mærket tekstil viser, at bomulden er blevet sourcet fra en Fairtrade-certificeret producent. Fairtrade sikrer bonden en garanteret mindstepris, der er beregnet til at kunne dække de grundlæggende udgifter ved produktionen. For at opnå en Fairtrade-certificering kræves det, at der er en vis transparens i varekæden. Hvert led i varekæden skal være FLO-certificeret til at håndtere Fairtrade-bomuld.

<http://www.fairtrade.org.uk/products/cotton/>

SA8000 er en international standard for social ansvarlighed i leverandørkæden. Standarden bygger på FN's børnekonvention, menneskerettighedskonventionen og en række resolutioner fra International Labour Organisation. SA8000 administreres af Social Accountability International. <http://www.sa-intl.org/>

GOTS (Global Organic Textile Standard) er den internationale standard for økologisk tekstilproduktion. Standarden favner de led, der ligger efter den egentlige produktion af de økologiske fibre og sikrer således en grad af sporbarhed, da bomulden nødvendigvis må holdes adskilt fra konventionel bomuld. <http://www.global-standard.org>

Better Cotton Initiative er et initiativ, der inkluderer NGO'er, producenter af bomuld, leverandører, detailhandlere og brands. Der er ikke tale om en mærkningsordning for forbrugerne, men løbende forbedringer inden for bomuldsproduktionen gennem blandt andet uddannelse af farmere og øget transparens i varekæden. <http://bettercotton.org/>

Company Pledge Against Child and Adult Forced Labor in Uzbek Cotton Responsible Sourcing Network arbejder for at få virksomheder til at underskrive et løfte om at forsøge at undgå sourcing af Usbekisk bomuld. Løftet er underskrevet af 158 virksomheder. Eneste danske virksomhed er COOP. <http://www.sourcingnetwork.org/the-cotton-pledge/>